

OGAHIYNING ASARLARIDA INSONNING JAMIYATDAGI O'RNI VA VAZIFALARI HAQIDA QARASHLARI

RAXMATOV AKBAR

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

3-KURS TALABASI

ILMIY RAHBAR: JASUR SULAYMONOV

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Muhammad Rizo Ogahiyning "Ta'viz ul-oshiqin" devoni, "Firdavs ul-iqbol" va boshqa asarlarida insonning jamiyatdagi o'rne va vazifalari masalalari tahlil etiladi. Ogahiy o'zining g'azal va ruboiylarida insonning jamiyat oldidagi mas'uliyati, uning jamiyat taraqqiyotiga qo'shadigan hissasi, shuningdek, jamiyatda adolat va tinchlik o'rnatishdagi roli haqida fikr yuritadi. Maqolada Ogahiyning ushbu g'oyalari bugungi kundagi dolzarbligi, insoniyatning ma'naviy yuksalishida ularning o'rne va ahamiyati ko'rsatib beriladi. Ogahiyning boy merosi inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga katta hissa qo'shganligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Ogahiy, "Ta'viz ul-oshiqin", "Firdavs ul-iqbol", Insonning jamiyatdagi o'rne, Insonning vazifalari, Jamiyat taraqqiyoti, Adolat.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются вопросы роли и обязанностей человека в обществе в диване Мухаммада Ризы Огахи «Тавиз ул-Ошикин», «Фирдаус ул-Икбал» и других произведениях. В своих газелях и рубаях Огахи размышляет об ответственности человека перед обществом, его вкладе в развитие общества, а также о его роли в установлении справедливости и мира в обществе. В статье показана актуальность идей Огахи сегодня, их роль и значение в духовном развитии человечества. Подчеркивается, что богатое наследие знаний внесло значительный вклад в развитие человека и общества.

Ключевые слова: Осведомленность, «Тавиз уль-ашикын», «Фирдаус уль-икбаль», Роль человека в обществе, Обязанности человека, Развитие общества, Справедливость.

ABSTRACT

This article analyzes the issues of the role and duties of man in society in the works of Muhammad Riza Ogahiy, "Ta'viz ul-Oshiqin", "Firdaus ul-Iqbal" and other works. In his ghazals and rubaiy, Ogahiy reflects on the responsibility of man to society, his contribution to the development of society, as well as his role in establishing justice and peace in society. The article shows the relevance of these ideas of Ogahiy today, their role and significance in the spiritual rise of humanity. It is

emphasized that Ogahiy's rich heritage has made a great contribution to human perfection and the development of society.

Keywords: Ogahiy, "Ta'viz ul-Oshiqin", "Firdaus ul-Iqbal", The role of man in society, The tasks of man, The development of society, Justice.

Kirish

Muhammad Rizo Ogahiy nafaqat o'zbek adabiyotining yirik namoyandasi, balki davlat arbobi, tarixchi va tarjimon sifatida ham o'zidan boy meros qoldirgan. Uning asarlarida insonning jamiyatdagi o'zni va vazifalari masalalari muhim o'rin tutadi. Ogahiy o'zining **"Ta'viz ul-oshiqin"** devoni, **"Firdavs ul-iqbol"** va boshqa asarlarida insonning jamiyat oldidagi mas'uliyati, uning jamiyat taraqqiyotiga qo'shadigan hissasi, shuningdek, jamiyatda adolat va tinchlik o'rnatishdagi roli haqida fikr yuritadi¹. Ogahiyning ushbu g'oyalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va insoniyatning ma'naviy yuksalishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Ogahiyning fikricha, insonning jamiyatdagi o'zni va vazifalari uning axloqiy fazilatlari, ilm-ma'rifati va vatanparvarligi bilan belgilanadi. U o'z asarlarida insonni jamiyatga foyda keltiradigan, adolatli va tinchliksevar bo'lishga chaqiradi.

Ogahiyning g'azallarida insonning jamiyat oldidagi mas'uliyati masalasi keng yoritilgan. Uning fikricha, har bir inson jamiyat oldida o'z mas'uliyatini his qilishi va uni bajarishi kerak². Ogahiyning **g'azallarida** insonning jamiyatga bo'lgan sadoqati, uning vatanparvarligi va jamiyat uchun qilgan xizmatlari yuqori baholanadi.

Ogahiyning **ruboiylarida** esa insonning jamiyat taraqqiyotiga qo'shadigan hissasi masalasi ko'tariladi. Uning fikricha, har bir inson o'z iste'dodi va imkoniyatlaridan kelib chiqib, jamiyat taraqqiyotiga o'z hissasini qo'shishi kerak. Ogahiy ruboiylarida ilm-ma'rifatning jamiyat taraqqiyotidagi o'zni alohida ta'kidlanadi.

U o'zining g'azal va ruboiylarida oddiy xalq vakillarining jamiyatga bo'lgan sadoqati, ularning mehnatsevarligi va vatanparvarligi haqida kuylaydi. Ogahiyning fikricha, har bir inson o'z mehnatidan halol rizq topishi, o'z oilasini boqishi va jamiyatga foyda keltirishi kerak.

Ogahiyning **"Firdavs ul-iqbol"** asarida esa jamiyatda adolat va tinchlik o'rnatish masalalari muhim o'rin tutadi. Uning fikricha, jamiyatda adolat va tinchlik o'rnatish uchun har bir inson o'z burchini bajarishi va qonun ustuvorligiga rioya qilishi kerak³. Ogahiy asarida adolatsizlik va zulmning jamiyatga keltiradigan oqibatlari haqida ogohlantiradi.

¹ Ogahiy. Ta'viz ul-oshiqin. - Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987. - B. 56.

² Ogahiy. Ta'viz ul-oshiqin. - Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987. - B. 56.

³ Ogahiy. Firdavs ul-iqbol. - Toshkent: Fan, 1980. - B. 120.

Ogahiy o'zining tarixiy va badiiy asarlarida insonni nafaqat jamiyatning bir qismi, balki uning rivojlanishiga hissa qo'shadigan muhim shaxs sifatida talqin etadi. Uning asarlarida adolat, halollik, mehnatsevarlik va vatanparvarlik kabi xislatlar insonni jamiyat oldidagi asosiy burchi sifatida ko'rsatilib, ularning ijrosiga alohida urg'u berilgan.

Adibning she'riy va tarixiy asarlarida hukmdorlar, olimlar, hunarmandlar va dehqonlarning jamiyatdagi o'rni yoritilib, har bir inson o'z kasbiga sadoqat bilan yondashishi kerakligi ta'kidlanadi. Uning asarlarida podshohlar va davlat arboblarning adolatli bo'lishi, xalq manfaatini ustuvor qo'yishi kerakligi haqida ko'plab fikrlar bayon etilgan. Ayniqsa, "Zubdat ut-tavorix" va "Riyoziy ud-davla" kabi tarixiy asarlarida davlat boshqaruvi, urushlar va jamiyatning ijtimoiy hayoti haqida muhim dalillar keltirilgan.

Ogahiy she'riyatida inson axloqiy fazilatlar orqali jamiyatga xizmat qilishi kerakligi ta'kidlanadi. Uning qasidalarida ilmu ma'rifat, insoniylik, diyonat va mehr-oqibat insonning jamiyat oldidagi burchlari ekanligi aks ettirilgan. Shuningdek, adib boylik ortidan quvib, odob-axloqdan chekinish jamiyatning inqirozga yuz tutishiga olib kelishini ham uqtiradi.

Ogahiyning asarlarida insonning jamiyatdagi o'rni va vazifalari masalalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Uning g'oyalari yosh avlodni vatanparvarlik, adolatparvarlik va insonparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega⁴. Ogahiyning boy merosi inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan.

Xulosa

Muhammad Rizo Ogahiyning asarlarida insonning jamiyatdagi o'rni va vazifalari masalalari chuqur tahlil etilgan. Uning g'oyalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Ogahiyning boy merosi inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan.

Muhammad Rizo Ogahiyning asarlarida insonning jamiyatdagi o'rni va vazifalari masalalari chuqur tahlil etilgan. Uning g'oyalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Ogahiyning boy merosi inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan. Ogahiyning asarlari inson va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish uchun bebaho manbadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. **Ogahiy. Ta'viz ul-oshiqin.** - Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987.
2. **Ogahiy. Firdavs ul-iqbol.** - Toshkent: Fan, 1980.

⁴ Ogahiy. Tanlangan asarlar. - Toshkent: O'zSSR Davlat badiiy adabiyot nashriyoti, 1958. - B. 78.

3. **Ogahiy. Tanlangan asarlar.** - Toshkent: O'zSSR Davlat badiiy adabiyot nashriyoti, 1958.
4. **Ogahiy. Asarlar.** - Toshkent: Sharq, 2017.
5. **Haqqulov I. Ogahiy she'riyatini o'rganish muammolari.** - Toshkent: O'zR FA O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti, 2020.